

"Modern Trading Solutions"
тауар биржасы"
АҚ Директорлар кеңесінің
2023 жылғы 12 қазандағы
хаттамасымен бекітілді

«Modern Trading Solutions» тауар биржасы» АҚ үшін қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатындағы ішкі бақылау ережелері

Алматы қ.

1-ТАРАУ. Жалпы ережелер

Осы «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатындағы ішкі бақылау ережелері (бұдан әрі – Ережелер, ІБЕ)» «Modern Trading Solutions» тауар биржасы» АҚ-ның Ішкі аудит комитетімен әзірленген.

Осы Ережелер Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 28 тамыздағы «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңына (бұдан әрі – ҚЖ/ТҚ Заңы), Қазақстан Республикасы Қаржылық мониторинг агенттігі төрағасының 2022 жылғы 28 ақпандағы № 16 және Қазақстан Республикасының Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігі төрағасының 2022 жылғы 28 ақпандағы № 2 «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатындағы ішкі бақылау ережелеріне қойылатын талаптарды бекіту туралы» бірлескен бұйрығына және Ақшаны жылыстатуға қарсы күрес жөніндегі қаржылық шараларды әзірлеу тобының (ФАТФ) халықаралық стандарттарына сәйкес әзірленген.

«Modern Trading Solutions» тауар биржасы» АҚ тауарлық биржа ретінде жұмыс істеп, тауарлық биржалар қызметін жүзеге асыруға мемлекеттік лицензияның негізінде әрекет етеді және қаржылық мониторинг субъектілеріне жатады (бұдан әрі – Биржа).

Қаржылық мониторинг субъектілері өз клиенттерін (олардың өкілдерін) және бенефициарлық меншік иелерін ҚЖ/ТҚ Заңына сәйкес тиісті тексеруден өткізу шараларын қабылдауы тиіс.

Осы Ережелердің мақсаттары үшін келесі негізгі ұғымдар қолданылады:

- 1) Биржа - «Modern Trading Solutions» тауар биржасы» АҚ,
- 2) Клиент – Биржадан қызмет алатын жеке немесе заңды тұлға;
- 3) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату), терроризмді қаржыландыру және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыру тәуекелдері – Биржаны қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату), терроризмді қаржыландыру және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыру немесе өзге қылмыстық әрекеттерге қатыстыру ықтималдығы;
- 4) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату), терроризмді қаржыландыру және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыру тәуекелдерін басқару – қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыру (жылыстату), терроризмді қаржыландыру және жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыру тәуекелдерін мониторингтеу, анықтау және оларды (қызметтерге, клиенттерге қатысты) азайту бойынша Биржа қабылдайтын шаралар жиынтығы;
- 5) Мүлтіксіз іскерлік бедел – кәсіпқойлықты, адалдықты, экономикалық қызмет саласында қылмыс жасағаны үшін, сондай-ақ орташа ауырлықтағы, ауыр және аса ауыр қылмыстар үшін қасақана жасалған қылмыстар үшін соттылығы өтелмеген немесе алынбағанын растайтын фактілердің болуы;
- 6) Уәкілетті орган – қаржылық мониторингті жүзеге асыратын және ҚЖ/ТҚ Заңына сәйкес қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға, жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл бойынша өзге шараларды қабылдайтын мемлекеттік орган;
- 7) Тізім – террористік қызметке қатысы бар тұлғалардың тізіміне енгізілген ұйымдар мен тұлғалар; Тізім - терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен, сондай-ақ жаппай қырып-жоятын қаруды қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен тұлғалар тізіміне енгізілген ұйымдар мен тұлғалар;
- 8) Бөлінген байланыс арнасы – Биржамен электрондық өзара әрекеттесу үшін қолданылатын қаржылық мониторинг жүргізетін уәкілетті органның желісі;
- 9) ФМ-1 нысаны – Қазақстан Республикасы Қаржылық мониторинг агенттігі төрағасының 2022 жылғы 22 ақпандағы № 13 «Қаржылық мониторинг субъектілерімен қаржылық

мониторингке жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпаратты ұсыну қағидаларын және күдікті операцияларды анықтау белгілерін бекіту туралы» бұйрығымен анықталған нысан.

Ішкі бақылау келесі мақсаттар үшін жүзеге асырылады:

- 1) Биржаның Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл (ары қарай - ҚЖ/ТҚ) талаптарын орындауын қамтамасыз ету;
- 2) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді жылыстату, терроризмді қаржыландыру, жаппай қырып-жоятын қаруды таратуды қаржыландыру (ары қарай - ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ) тәуекелдерін басқаруға жеткілікті деңгейде ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін қолдау;
- 3) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін минимизациялау.

Ішкі бақылау ережелері (ІБЕ) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ға қарсы іс-қимыл мақсатында Биржаның әрекет ету тәртібін анықтайтын және ұйымдық жұмыс негіздерін реттейтін құжат болып табылады.

ІБЕ ҚЖ/ТҚ туралы заңның 11-бабының 3-тармағында қарастырылған бағдарламаларды қамтиды, ол ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ға қарсы іс-қимылға бағытталған жұмыс негіздерін реттеп, Биржаның іс-әрекет тәртібін белгілейді.

Бағдарламаларда ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ға қарсы толық шаралар сипатталмаған жағдайда, ол ережелер осы ІБЕ-нің екінші абзацында сипатталған заңнамалық және нормативтік құқықтық актілермен реттелуі тиіс.

ҚЖ/ТҚ туралы заңнамаға өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізілген жағдайда, Биржа 30 күнтізбелік күн ішінде ІБЕ-ге тиісті өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізеді.

2-ТАРАУ. ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ға қарсы ішкі бақылау ұйымдастыру бағдарламасы, соның ішінде ішкі бақылау ережелерін жүзеге асыру және сақтау үшін жауапты Биржа қызметкерлеріне қойылатын талаптар

ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ға қарсы ішкі бақылау ұйымдастыру бағдарламасы келесілерді қамтиды:

1. Ішкі бақылауды ұйымдастыру тәртібі, соның ішінде жауапты тұлғаның немесе құрылымдық бөлімшенің функцияларын сипаттау, ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ мақсатында ішкі бақылау жүргізу кезінде басқа құрылымдық бөлімшелермен өзара іс-қимыл тәртібі;
2. ҚЖ/ТҚ мақсатында ішкі бақылау жүргізу үшін Биржа қолданатын автоматтандырылған ақпараттық жүйелер мен бағдарламалық қамтамасыз етуді қолдану тәртібі;
3. Клиенттерге іскерлік қатынастар орнатудан бас тарту және іскерлік қатынастарды тоқтату, ақша және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізуден бас тарту және ақша және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды тоқтату шараларын қабылдау тәртібі;
4. ҚЖ/ТҚ туралы заңның 4-бабының 3, 4, 5-тармақтарына сәйкес, күмәнді операция ретінде зерттеуге жататын күрделі, әдеттен тыс ірі және басқа да ерекше операцияларды Биржаның тану тәртібі;
5. Клиенттің операциясын қылмыстық кірістерді жылыстатудың, терроризмді қаржыландырудың, жаппай қырып-жоятын қаруды таратуды қаржыландырудың типологияларына, схемалары мен тәсілдеріне сәйкес күмәнді деп тану тәртібі;
6. Қаржылық мониторингке жататын операциялар туралы, клиентке іскерлік қатынастар орнатудан бас тарту, клиентпен іскерлік қатынастарды тоқтату, ақша және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізуден бас тарту туралы фактілер туралы, ақша және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды тоқтату шаралары туралы уәкілетті органға ақпарат және мәліметтер беру тәртібі, соның ішінде мәліметтер, ақпарат және құжаттарды уәкілетті органға беру үшін қолданылатын автоматтандырылған ақпараттық жүйелер мен бағдарламалық қамтамасыз етудегі жұмыс нұсқаулары мен регламенттер;
7. Қаржылық мониторингке жататын және уәкілетті органға жіберілетін операцияларды құжаттамалық тіркеу тәртібі Биржамен белгіленеді;
8. Биржа қызметкерлерінің ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңнамасы мен ІБЕ бұзылған фактілер туралы басшылықты хабардар ету тәртібі;

9. Ішкі бақылау мақсатында жауапты тұлғаның басқа бөлімшелермен, ұйым қызметкерлерімен, филиалдармен, уәкілетті органдармен және олардың лауазымды тұлғаларымен өзара іс-қимыл тәртібі.
10. Ұйымға бақылау жасайтын заңды тұлға белгілеген ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ талаптарын орындау тәртібі;
11. Ұйымның ішкі аудит қызметі немесе ішкі/тәуелсіз аудит жүргізуге уәкілетті орган ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ мақсатында ішкі бақылаудың тиімділігін бағалау нәтижелері бойынша уәкілетті органдар мен ұйымның лауазымды тұлғаларына басқарушылық есептілікті дайындау және ұсыну тәртібі;
12. Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру тәртібі, соның ішінде клиентке, заңды емес тұлға-резидентке, заңды тұлға құрмайтын шетелдік құрылымға қарапайым және күшейтілген тиісті тексеру шараларын қолдану тәртібі;
13. Клиенттің операциясын ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастырудың типологияларына, схемаларына және тәсілдеріне сәйкес күмәнді деп тану тәртібі;
14. ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін бағалау, анықтау, құжаттамалық тіркеу және бағалау нәтижелерін жаңарту тәртібі;
15. ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін басқару және ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін төмендету бойынша бақылау шараларын әзірлеу тәртібі;
16. ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін ескере отырып, өз клиенттерін жіктеу тәртібі;
17. Клиентпен іскерлік қатынастар тоқтатылған күннен бастап немесе бір реттік мәміледен кейін кемінде бес жыл бойы барлық құжаттар мен мәліметтерді, соның ішінде бір реттік операциялар бойынша, клиенттің тиісті тексеру нәтижесінде алынған мәліметтерді, оның ішінде клиенттің досьесі мен хат алмасуын сақтау тәртібі, оларды сотта дәлел ретінде пайдалану мүмкіндігімен уәкілетті органға және олардың құзыретіне сәйкес басқа мемлекеттік органдарға уақтылы қол жетімділікті қамтамасыз ету.

Қаржылық мониторингке жататын және уәкілетті органға жіберілетін операцияларды құжаттамалық тіркеу нөмірленген, тігілген, мөрмен және Биржаның жауапты тұлғасының қолымен бекітілген қаржылық мониторингке жататын операциялар туралы мәліметтер журналында жүзеге асырылады.

Қаржылық мониторингке жататын операциялар туралы мәліметтер журналында келесілер тіркеледі:

1. Уәкілетті органға ақпарат беру нөмірі мен күні;
2. Хабарламаны беру негізі;
3. Уәкілетті органның ФМ-1 нысанын қабылдау/қабылдамау туралы хабарламасының нөмірі мен күні;
4. Биржа қызметкерлері жасаған ҚЖ/ТҚ заңнамасы мен ІБЕ бұзушылық фактілері туралы субъект басшысын хабардар ету тәртібі.

Ішкі бақылау ережелері ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ мониторингі мен ІБЕ сақталуын жүзеге асыруға жауапты тұлғаны (ары қарай - жауапты қызметкер) Биржаның басшы қызметкерлерінің немесе сәйкес құрылымдық бөлімшенің басшысы деңгейінен төмен емес басқа Биржа басшыларынан, сондай-ақ ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ-ны іске асыруға және сақтауға жауапты Биржа қызметкерлерінен (ары қарай - ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ бөлімі қызметкері) тағайындауды жүзеге асырады.

Жауапты қызметкер және/немесе ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ бөлімі қызметкері лауазымына тауар биржалары саласында кемінде екі жыл жұмыс өтілі жоқ, жоғары білімі жоқ, мінсіз іскерлік беделге ие емес, экономикалық қызмет саласындағы қылмыстар немесе орташа ауырлықтағы қасақана қылмыстар, ауыр немесе аса ауыр қылмыстар үшін соттылығы бар немесе өтелмеген тұлға тағайындалмайды.

Ішкі бақылау ұйымдастыру бағдарламасына сәйкес жауапты қызметкер мен ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ бөлімі қызметкерінің функциялары:

- a. ІБЕ әзірлеу және келісу, оларға өзгерістер мен толықтырулар енгізу және ІБЕ-нің іске асырылуы мен сақталуын бақылау;
- b. Қаржылық мониторингке жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпаратты уәкілетті органға ҚЖ/ТҚ туралы заңға сәйкес ұсынуды ұйымдастыру және бақылау;
- c. Клиент операцияларын күмәнді деп тану туралы шешім қабылдау;
- d. Клиенттердің операцияларын күрделі, әдеттен тыс ірі және басқа да ерекше

операцияларға жатқызу туралы шешім қабылдау;

e. Клиенттердің операцияларын жүргізуден бас тарту және уәкілетті органға хабарлау қажеттілігі туралы шешім қабылдау;

f. Клиенттермен іскерлік қатынастар орнату, жалғастыру немесе тоқтату туралы шешім қабылдау;

g. Клиенттермен іскерлік қатынастар орнату, жалғастыру немесе тоқтату туралы шешім қабылдау үшін Биржа басшысына сұраулар жіберу;

h. Клиентке қатысты қабылданған шешімдерді құжаттамалық тіркеу;

i. ИБЕ іске асыру нәтижесінде алынған деректер негізінде клиенттің досьесін қалыптастыру;

j. ИБЕ бұзушылық фактілері анықталған жағдайда Биржа басшысын хабардар ету;

k. Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін жақсарту шараларын қабылдау;

l. Өз функцияларын жүзеге асыру кезінде алынған мәліметтердің құпиялылығын қамтамасыз ету;

m. ҚЖ/ТҚ заңнамасының орындалуын бақылау үшін уәкілетті органға ақпарат беру;

n. Уәкілетті органның сұрауы бойынша ақпарат, мәліметтер және құжаттарды ұсыну;

o. ИБЕ іске асыру нәтижелері және ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ тәуекелдерін басқару және ішкі бақылау жүйесін жақсарту бойынша ұсынылған шаралар туралы ақпарат дайындау;

p. Барлық құжаттар мен мәліметтерді сақтау шараларын қамтамасыз ету;

q. ҚЖ/ТҚ заңнамасы мен Биржаның ішкі құжаттарына сәйкес басқа да функциялар.

Биржаға жүктелген функцияларына сәйкес:

a. Өкілеттіктерді жүзеге асыру кезінде алынған мәліметтердің құпиялығын қамтамасыз етеді;

b. Қазақстан Республикасының ҚЖ/ТҚ заңнамасының орындалуын бақылау үшін тиісті мемлекеттік органдарға ақпарат ұсынады;

c. ҚЖ/ТҚ туралы Заңның 10-бабы 3-1-тармағына сәйкес уәкілетті органның сұрауы бойынша қажетті ақпаратты, мәліметтер мен құжаттарды ұсынады;

d. ҚЖ/ТҚ заңнамасы мен Биржаның ішкі құжаттарына сәйкес басқа да функцияларды орындайды.

Биржа мен оның қызметкерлері уәкілетті органға клиенттер мен олардың операциялары туралы ақпарат, мәліметтер және құжаттарды ұсыну туралы клиенттер мен басқа тұлғаларды хабардар етпейді. Филиалдарда, өкілдіктерде және басқа да оқшауланған құрылымдық бөлімшелерде ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ мәселелері бойынша қызметкерлердің қызметін үйлестіру жауапты қызметкердің міндетіне жүктеледі.

Егер Биржа бас ұйым болып табылса, жауапты қызметкер ПВК-ге өзгерістер мен толықтырулар енгізуді консолидирленген негізде жүзеге асырады, сондай-ақ құрылымдық бөлімшелердің (филиалдардың, еншілес ұйымдардың, өкілдіктердің) оларды орындауын қамтамасыз етеді.

Егер Биржа топ мүшесі болса, жауапты қызметкер ПВК-ні іске асыру мәселелері бойынша бас ұйымның жауапты тұлғасымен өзара іс-қимылды жүзеге асырады.

Жауапты қызметкердің және осы ПВК-де қарастырылған функцияларды орындайтын ұйым қызметкерлерінің функциялары ішкі аудит қызметінің немесе ішкі аудит жүргізуге уәкілетті органның функцияларымен, сондай-ақ ұйымның операциялық (ағымдағы) қызметін жүзеге асыратын бөлімшелердің функцияларымен біріктірілмейді.

3-ТАРАУ. ҚЖ/ТҚ тәуекелін басқару бағдарламасы

ҚЖ/ТҚ туралы Заңның 13-бабы 1-тармағына сәйкес қаржылық мониторинг субъектілері ҚЖ/ТҚ туралы Заңның 5-бабы 3-тармағының 1), 2), 2-1) және 4) тармақшаларында қарастырылған шараларды қабылдау мүмкін болмаған жағдайда жеке немесе заңды тұлғамен іскерлік қатынастар орнатудан бас тартуға міндетті.

ҚЖ/ТҚ тәуекелін басқару бағдарламасы клиенттермен операцияларды жүзеге асыратын тұлғалардың ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ байланысты ақша және (немесе) басқа мүлікпен операциялар жасау тәуекелін бағалауды, тәуекел деңгейлерін беруін қарастырады.

ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін басқару бағдарламасы келесілерді қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- 1) Биржаның ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін басқаруды ұйымдастыру тәртібі, соның ішінде оның құрылымдық бөлімшелері бойынша (болған жағдайда);
- 2) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерін бағалау әдістемесі, клиенттің тәуекел деңгейіне және Биржа қызметтерінің (өнімдерінің) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне ұшырау дәрежесіне қатысты тәуекелдердің негізгі санаттарын (клиент түрі, елдік тәуекел және қызмет/өнім тәуекелі және (немесе) оны ұсыну тәсілі бойынша) ескеру;
- 3) Клиенттердің тәуекелдері мен Биржа өнімдерінің (қызметтерінің) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне ұшырау дәрежесін тұрақты мониторинг, талдау және бақылауды жүзеге асыру тәртібі, алдын алу іс-шараларының тізімін, олардың жүргізу тәртібі мен мерзімдерін, қабылданған шаралар нәтижелерін бақылауды қарастырады;
- 4) Клиенттердің тәуекел деңгейлерін беру, қайта қарау мерзімдері мен негіздері тәртібін қамтиды.

Тәуекел деңгейлері (жоғары, төмен) клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы қолда бар мәліметтер негізінде қалыптастырылады.

Тәуекелдерді бағалау нәтижелері құжаттамалық түрде тіркеледі және тиісті мемлекеттік органдардың талабы бойынша ұсынылады.

Клиенттің (клиенттер тобының) тәуекел деңгейін қайта қарау клиент (клиенттер тобы) туралы мәліметтер жаңартылған сайын және операцияларды (іскерлік қатынастарды) мониторингтеу нәтижелері бойынша жүзеге асырылады, бірақ жылына кемінде бір рет.

Биржа жыл сайын ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне Биржа қызметтерінің ұшырау дәрежесін бағалауды жүзеге асырады, ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдерінің есебінен және келесі нақты тәуекел санаттарын ескереді: клиент түрі бойынша тәуекел, елдік (географиялық) тәуекел, қызметтің және (немесе) оны ұсыну тәсілі тәуекелі.

Биржа қызметтерінің (өнімдерінің) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне ұшырау дәрежесін бағалау анықталған тәуекелдерді азайтуға бағытталған ықтимал іс-шаралардың сипаттамасын қамтиды, соның ішінде клиент операцияларын сәйкестендіру және мониторингтеу рәсімдерін өзгерту, қызметтерді (өнімдерді) ұсыну шарттарын өзгерту, қызметтерден (өнімдерден) бас тарту.

Тәуекелдерді бағалау нәтижелері тиісті мемлекеттік органдар мен Биржалардың мүшелері болып табылатын коммерциялық емес ұйымдардың талабы бойынша ұсынылады.

ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ тәуекелдерін басқару бағдарламасында жоғары тәуекел деңгейі келесі жағдайларда беріледі:

- 1) мемлекеттерден (аумақтардан) клиенттермен іскерлік қатынастар мен мәмілелер:
 - FATF ұсынымдарын орындамайтын және (немесе) жеткіліксіз орындайтын мемлекеттер (аумақтар).
 - Жоғары деңгейдегі сыбайлас жемқорлық немесе басқа қылмыстық әрекеттер бар мемлекеттер (аумақтар).
 - БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің қарарларымен қабылданған халықаралық санкциялар (эмбарго) қолданылатын шетелдік мемлекеттер (аумақтар).
 - Террористік (экстремистік) қызметті қаржыландыратын немесе қолдайтын, және онда белгіленген террористік (экстремистік) ұйымдары бар мемлекеттер (аумақтар).
 - Банктік және сақтандыру қызметтері, бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының қызметі, және басқа да бағалы қағаздар нарығындағы лицензияланатын қызмет түрлері, акционерлік инвестициялық қорлардың қызметі және микрофинанстық қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін офшорлық аймақтардың тізіміне енгізілген мемлекеттер (аумақтар). Бұл тізім Қазақстан Республикасының қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің басқармасының 2020 жылғы 24 ақпандағы №8 қаулысымен бекітілген (нормативтік

құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №20095 тіркелген).

- Биржа басқа факторларға (сыбайлас жемқорлық деңгейі туралы мәліметтер, есірткі өндірісі, айналымы және (немесе) транзиті туралы мәліметтер, халықаралық терроризмді қолдау туралы мәліметтер және т.б.) негізделген ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелінің жоғары екенін анықтаған шетелдік мемлекеттер (аумақтар).

БҰҰ және халықаралық ұйымдар деректері бойынша осындай мемлекеттердің (аумақтардың) тізімдеріне сілтемелер уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында орналастырылады.

Операциялары ҚЖ/ТҚ тәуекелін төмендететін шет мемлекеттер мынадай факторларды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді: халықаралық стандарттарды орындайтын және ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының (ФАТФ) мәліметтеріне сәйкес ҚЖ/ТҚҚ тиімді жүйесі бар шет мемлекеттер (аумақтар).

Клиенттің тәуекел деңгейін анықтау:

- Клиенттің заңды тұлғаларға, олардың жұбайларына және жақын туыстарына, сондай-ақ көрсетілген адамдардың пайдасына әрекет ететін заңды тұлғаларға байланысты іскерлік қатынастар.

- Халықаралық ұйымның лауазымды тұлғасы болып табылатын клиенттер.

- Клиент шетелдік лауазымды тұлғаның атынан әрекет ететін адам болған жағдайда.

- Клиенттің өкілі, бенефициарлық иесі немесе клиенттің операциялық қарсыласы, офшорлық аймақтардың тізіміне кіретін мемлекетте (аумақта) тіркелген немесе қызмет атқаратын жағдайда.

- Клиент терроризм және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен адамдар тізіміне енгізілген кезде.

- Азаматтығы жоқ тұлға болып табылатын клиенттер.

- Қазақстан Республикасында тіркеу немесе тұру мекен-жайы жоқ Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылатын клиенттер.

- Тіркеу кезінде көрсетілген мекен-жайы фактілік басқару органдарының мекен-жайына сәйкес келмейтін клиенттер.

- Биржамен клиент арасындағы іскерлік қатынастар ерекше жағдайларда жүзеге асырылған кезде (мысалы, биржа мен клиент арасында үлкен географиялық қашықтық болғанда).

- Клиенттің қызметі қолма-қол ақша айналымымен байланысты болғанда.

- Биржаның клиент ұсынған ақпаратты тексеруде қиындықтары болғанда.

- Клиент нотариалдық әрекеттерді жеделдетуді талап еткен кезде.

- Клиент стандартты емес немесе күрделі есеп айырысу схемаларын талап еткен кезде.

- Клиент жаңа өнімдер мен жаңа іскерлік практиканы, соның ішінде жаңа беру механизмдерін, жаңа немесе дамып келе жатқан технологияларды қолданған кезде.

- Клиент қаржылық мониторинг рәсімдерінен жалтаруға бағытталған әрекеттер жасаған кезде.

- Клиент коммерциялық емес ұйым болып табылатын кезде.

- Қазақстан Республикасында орналасқан (тіркелген) клиенттердің филиалдары мен өкілдіктері жоғары тәуекелді мемлекеттерде орналасқан кезде.

- Клиенттің операциялары күдікті деп танылғанда.

- Биржа клиентке қатысты күдіктерін бұрын білдіргенде.

- Клиенттің салықтық қарызы болғанда немесе сенімсіз жеткізушілер тізімінде болғанда.

- Клиенттің салық төлеуші ретінде жоғары немесе орташа тәуекел деңгейі берілгенде.

- Клиенттер мен ұйымдар террорлық қызметпен байланысты адамдардың тізімінде немесе терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен адамдардың тізімінде, сондай-ақ жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландырумен байланысты ұйымдар мен адамдардың тізімінде болғанда.

- Клиент Уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында орналастырылған

тізімдерге сәйкес.

- Клиент туралы ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ байланысты басқа жоғары тәуекелді ақпарат болғанда.

Мәртебесі және (немесе) қызметі ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру қаупін төмендететін клиенттердің түрлеріне келесі факторлар жатады, бірақ олармен шектелмейді:

- 1) Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары, сондай-ақ мемлекеттік органдар бақылайтын заңды тұлғалар.
- 2) Қазақстан Республикасы қор биржасының ресми тізіміне және (немесе) шетелдік мемлекеттің қор биржасына енгізілген акциялары бар ұйымдар.
- 3) Қазақстан Республикасында орналасқан немесе Қазақстан Республикасы қатысушысы болып табылатын халықаралық ұйымдар.
- 4) ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру тәуекелін төмендететін операциялары бар шетелдік мемлекеттерде орналасқан (тіркелген) тұлғалар, сондай-ақ Қазақстан Республикасында орналасқан филиалдар мен өкілдіктер.

3. Биржаның қызметтері (өнімдері):

- ҚЖ/ТҚ туралы Заңға сәйкес шекті мәннен асатын ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен жасалатын операциялар;
- Клиенттің Кимберлий процессінің мерзімі өткен сертификатын ұсынуы.
- Клиентпен іскерлік қатынастар ерекше жағдайларда жүзеге асырылған кезде.
- Белгісіз немесе байланысы жоқ үшінші тұлғалардың атынан немесе пайдасына операциялар жасау.
- Анонимді банктік шоттармен немесе анонимді, жалған есімдерді қолдану арқылы, соның ішінде қолма-қол есеп айырысу арқылы операциялар жасау.
- Экономикалық мағынасы немесе құқықтық мақсаты жоқ операциялар жасау.
- Клиенттің жиілігіне сәйкес келмейтін немесе осы клиент үшін әдеттен тыс үлкен сомадағы операциялар жасау.

4. ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ заңдастыру қаупін арттыратын өнімді (қызметті) ұсыну тәсілдері мынадай факторларды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- Клиенттің (оның өкілінің) физикалық қатысуынсыз операцияларды жүзеге асыру.
- Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық иесін тексеру шараларын қолдану үшін үшінші тараптардың қызметтерін пайдалану.

ҚЖ/ТҚ тәуекелін төмендететін өнімді (қызметті) ұсыну тәсілдері мынадай факторларды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- Клиенттің жеке қатысуымен операцияларды жүзеге асыру.
- Биржа уәкілетті органмен келісе отырып, қосымша тәуекел факторларын қосуға құқылы.

ҚЖ/ТҚ тәуекелінің жоғары деңгейі берілген клиенттерге биржа АЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабының 7-тармағына сәйкес клиенттерді тиісті тексерудің күшейтілген шараларын қолданады.

Клиенттерге, олар туралы бар мәліметтер негізінде жоғары тәуекел деңгейі берілмеген болса, төмен тәуекел деңгейі беріледі және Биржа клиенттерді тиісінше тексерудің жеңілдетілген шараларын қолданады және 5-баптың 3-тармағының 1), 2), 2-1) және 4) тармақшаларында көзделген мәліметтер тізбесін тіркейді.

Клиенттің (клиенттер тобының) тәуекел деңгейін Биржа клиент (клиенттер) туралы бар мәліметтерді талдау нәтижелері бойынша белгілейді және тәуекел деңгейін анықтау шкаласы бойынша бағалайды, ол кемінде екі деңгейден тұрады: төмен және жоғары.

Осы тарауда көрсетілген тәуекел санаттары мен факторларын пайдалана отырып, тәуекелдерді бағалау клиенттерге (клиенттер топтарына) қатысты операциялар (іскерлік қатынастар) мониторингінің нәтижелері негізінде жүргізіледі.

Клиенттің (клиенттер тобының) тәуекел деңгейін қайта қарауды Биржа клиент (клиенттер тобы) туралы мәліметтерді және операцияларды (іскерлік қатынастарды) мониторингтеу

нәтижелерін жаңартуға қарай жүзеге асырады.

Биржа осы ішкі бақылау қағидаларын қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және өз клиенттеріне терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мақсатында жіберуге құқылы, олардың мақсаты – өз клиенттерімен өзара әрекеттесу үшін ішкі бақылаудың ұқсас ережелерін әзірлеу.

Тәуекелдерді бағалау нәтижелері тиісті мемлекеттік органдардың және Биржа мүшелері болып табылатын коммерциялық емес ұйымдардың талап етуі бойынша ұсынылады.

Биржа ҚЖ/ТҚ тәуекелдерін анықтайды және бағалайды:

- 1) жаңа өнімдер мен жаңа іскерлік практиканы әзірлеу, берудің жаңа тетіктерін қоса алғанда;
- 2) жаңа және бұрыннан бар өнімдер үшін жаңа немесе дамып келе жатқан технологияларды пайдалану.

ҚЖ/ТҚ/ЖҚТҚ тәуекелдерін бағалау жаңа өнімдер шығарылғанға, іскерлік практикаға немесе жаңа немесе дамып келе жатқан технологияларды пайдалануға дейін жүргізіледі.

4-ТАРАУ. Клиенттерді сәйкестендіру бағдарламасы

Клиенттің, оның өкілінің және бенефициарлық меншік иесінің сәйкестендіру бағдарламасы Биржа жүргізетін іс-шараларды қамтиды, олар клиент (оның өкілі) туралы мәліметтерді тіркеу және олардың шынайылығын тексеру, бенефициарлық меншік иесін анықтау және ол туралы мәліметтерді тіркеу, клиент (оның өкілі) туралы бұрын алынған мәліметтерді жаңарту, іскерлік қатынастардың болжамды мақсатын анықтау және тіркеу, сондай-ақ ҚЖ/ТҚ Заңында көзделген клиент және оның өкілдері туралы басқа мәліметтерді алу және тіркеу болып табылады. Бұл келесі шараларды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді:

- 1) Клиенттерді қабылдау тәртібі, соның ішінде іскерлік қатынастар орнатудан және (немесе) операция жүргізуден бас тарту рәсімі және негіздері, сондай-ақ іскерлік қатынастарды тоқтату;
- 2) Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру тәртібі, соның ішінде клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін тиісінше тексерудің жеңілдетілген және күшейтілген шараларын қолдану рәсімдері, физикалық тұлғаны клиенттің бенефициарлық меншік иесі деп тану туралы Биржа шешімін қабылдау тәртібі;
- 2-1) Клиенттің бенефициарлық меншік иелері туралы мәліметтерді уәкілетті органның заңды тұлғалардың бенефициарлық меншік иелерінің тізілімімен салыстыру тәртібі;
- 3) Биржа қызмет көрсететін немесе қызмет көрсетуге қабылданған физикалық тұлғалар арасынан, олардың жұбайлары мен жақын туыстарынан, сондай-ақ бенефициарлық меншік иелері болып табылатын заңды тұлға клиенттер арасынан жария лауазымды тұлғаларды анықтауға бағытталған шаралардың сипаттамасы және мұндай клиенттерді қызмет көрсетуге қабылдау (ұйымның басшы қызметкерінің жазбаша рұқсатын алу арқылы);
- 4) Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін Тізім мен Тізілімдерде бар-жоғын тексеру тәртібі;
- 5) Іскерлік қатынастарды қашықтан орнату кезінде (клиенттің немесе оның өкілінің жеке қатысуынсыз) сәйкестендірудің ерекшеліктері;
- 6) Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру процесінде алынған мәліметтермен алмасу ерекшеліктері;
- 7) Басқа ұйымдардан алынған мәліметтер арқылы клиенттерді сәйкестендіру ерекшеліктері, соның ішінде клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі атынан немесе мүддесіне жасалатын операциялар үшін физикалық және заңды тұлғаларды сәйкестендіру;
- 8) Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру мақсатында Қосымша ақпарат көздерін, оның ішінде мемлекеттік органдар беретін ақпарат көздерін сипаттау;
- 9) Клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтердің шынайылығын тексеру тәртібі;
- 10) Клиенттің досьесін жүргізу нысанына, мазмұнына және тәртібіне қойылатын талаптар, досьеде қамтылған мәліметтерді жаңарту мерзімділігі (жылына кемінде бір рет);

- 11) Сәйкестендіру жүргізу кезінде алынған ақпаратқа субъект қызметкерлерінің қол жеткізуін қамтамасыз ету рәсімі;
- 12) Клиенттің тәуекел деңгейін бағалау тәртібі, мұндай тәуекелді бағалау негіздері.

КЖ/ТҚ жоғары тәуекел деңгейі бар клиент үшін іскерлік қатынастардың болжамды мақсаты мен сипатын анықтау кезінде қосымша түрде Биржа операцияларды қаржыландыру көзі мен қызмет түрі туралы мәліметтерді сұратады.

КЖ/ТҚ төмен тәуекел деңгейі бар клиент үшін іскерлік қатынастардың болжамды мақсаты мен сипатын анықтау клиенттің операцияларының сипаты негізінде анықталады.

КЖ/ТҚ жоғары тәуекел деңгейі бар клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтерді жаңарту жарты жылда бір рет жүзеге асырылады.

КЖ/ТҚ төмен тәуекел деңгейі бар клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтерді жаңарту екі жылда бір рет жүзеге асырылады.

Іскерлік қатынастар орнатудан және ақшамен және (немесе) басқа мүлікпен операция жүргізуден бас тарту жағдайында, егер КЖ/ТҚ Заңының 5-бабының 3-тармағының 1), 2), 2-1), 4) және 6) тармақшаларында көзделген шараларды қабылдау мүмкін болмаса, Биржа уәкілетті органға осындай бас тарту фактісі туралы ФМ-1 нысаны бойынша хабарлама жібереді.

Егер КЖ/ТҚ Заңының 5-бабының 3-тармағының 6) тармақшасында көзделген шараларды қабылдау мүмкін болмаса, сондай-ақ клиент жасаған операцияларды зерделеу барысында іскерлік қатынастардың клиент тарапынан КЖ/ТҚ мақсатында пайдаланылып жатқандығына күмән туындаса, Биржа клиентпен іскерлік қатынастарды тоқтатады. Егер жоғарыда көрсетілген негіздер бойынша іскерлік қатынастар тоқтатылса, Биржа уәкілетті органға ФМ-1 нысаны бойынша хабарлама жібереді.

Егер Биржа КЖ/ТҚК туралы Заңға сәйкес шарт негізінде өзге тұлғаға, не шетелдік қаржы ұйымына субъектінің клиенттеріне қатысты КЖ/ТҚК туралы Заңның 5-бабы 3-тармағының 1), 2), 2-1), 2-2) және 4) тармақшаларында көзделген шараларды қолдануды тапсырса, Биржа мынадай тұлғалармен өзара іс-қимыл жасау қағидаларын әзірлейді:

сәйкестендіруді жүргізу тапсырылған тұлғалармен шарттар жасасу рәсімін, сондай-ақ осындай шарттар жасасуға уәкілетті ұйымның лауазымды адамдарының тізбесін бекіту туралы; ұйым мен сәйкестендіруді жүргізу тапсырылған тұлғалар арасындағы шарттарға сәйкес клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру рәсімі;

сәйкестендіруді жүргізу тапсырылған тұлғалар сәйкестендіруді жүргізу кезінде алынған мәліметтерді Биржаға беру рәсімі мен мерзімдері;

сәйкестендіру жүргізу тапсырылған тұлғалардың Биржаға алынған мәліметтерді беру рәсімін, мерзімдері мен толықтығын қоса алғанда, сәйкестендіру жөніндегі талаптарды сақтауын бақылауды Биржаның жүзеге асыру рәсімі, сондай-ақ анықталған бұзушылықтарды жою жөнінде Биржа қабылдайтын шаралар;

сәйкестендіру жөніндегі талаптарды, оның ішінде рәсімдерді, ұйымға алынған мәліметтерді беру мерзімдері мен толықтығын сақтамаған жағдайда, субъектінің сәйкестендіру жүргізу тапсырылған адамдармен шартты орындаудан біржақты бас тарту туралы шешім қабылдау негіздері, рәсімі және мерзімдері;

сәйкестендіру жүргізу тапсырылған тұлғалармен шартты орындаудан біржақты бас тарту туралы шешім қабылдауға уәкілетті ұйымның лауазымды адамдарының тізбесі;

Биржа сәйкестендіру жүргізуді тапсырған тұлғалардың сәйкестендіру жөніндегі талаптарды сақтамағаны үшін, ұйымға алынған мәліметтерді беру рәсімін, мерзімдері мен толықтығын қоса алғанда, олардың жауапкершілігі туралы ережелер;

ұйымның сәйкестендіру жөніндегі талаптарды орындау мақсатында оларға әдіснамалық көмек көрсету мәселелері бойынша сәйкестендіруді жүргізу тапсырылған адамдармен өзара іс-қимыл жасау рәсімі;

КЖ/ТҚК/ЖҚҚТҚ заңдастырудың ықтимал тәуекелдерін анықтау рәсімі;

КЖ/ТҚК туралы Заңның 5-баптың 10-тармағына сәйкес Ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының (ФАТФ) ұсынымдарын орындамайтын және (немесе) жеткілікті орындамайтын мемлекетте (аумақта) басқа Субъект немесе шетелдік қаржы ұйымы тіркелген, болған жағдайда Биржаның КЖ/ТҚК туралы Заңның 5-бабының 6, 6-1 және 8-тармақтарда көзделген іс-әрекеттерді жасауға құқығы жоқ.

Биржа клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін тиісті тексеруді жүргізу кезінде оларды мынадай міндеттемелер бойынша сәйкестендіреді:

1) тәуелсіз бастапқы құжаттарды, деректерді немесе ақпаратты қолдана отырып, клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру және клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін жеке басын растау;

2) бенефициарлық меншік иесін анықтау және бенефициарлық меншік иесінің жеке басын тексеру үшін шаралар қабылдау. Заңды тұлғалар мен заңды тұлға құрмаған шетелдік ұйымдар үшін бұл субъектінің басқару құрылымы мен клиенттің меншігі туралы ақпарат алуын қамтуы керек;

3) іскерлік қатынастардың мақсаттары мен болжамды сипаты туралы ақпаратты түсіну және қажет болған кезде алу;

4) жасалатын мәмілелердің субъектілердің клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі, оның шаруашылық қызметі және тәуекелдердің сипаты туралы, оның ішінде қажет болған жағдайда қаражат көзі туралы мәліметтерге сәйкестігі туралы көз жеткізу үшін іскерлік қатынастарға тексеру жүргізу және осындай қатынастар шеңберінде жасалған мәмілелерге толық талдау жасау;

5) баламалы немесе ұқсас лауазымдарды атқаратын заңды тұлға құрмаған шетелдік құрылымдарға, жеке деректерге қатысты.

Биржаның клиентті тиісінше тексеруі үшін қажетті құжаттардың тізбесі:

- заңды тұлғаның құжаттарына қол қоюға уәкілетті лауазымды тұлғаның (тұлғалардың) жеке басын куәландыратын, сондай-ақ ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жасауға сенімхатсыз клиент атынан іс-әрекеттер жасауға арналған құжат (құжаттар);
- клиент өкілінің клиенттің атынан ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жасауға, оның ішінде клиенттің құжаттарына қол қоюға өкілеттіктерін растайтын құжаттар;
- егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда өзгеше көзделмесе, бейрезидент жеке тұлғаның Қазақстан Республикасының аумағына келу, кету және болу құқығына Қазақстан Республикасының уәкілетті органдарында тіркелгенін куәландыратын құжат.

Биржа клиентті (оның өкіліне) және бенефициарлық меншік иесіне тиісінше тексеру жүргізген кезде клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтерді клиенттің (оның өкілінің) таңдауы бойынша ұсынылатын түпнұсқалардың не құжаттардың нотариат куәландырған көшірмелерінің не апостиль қоя отырып, құжаттардың көшірмелерінің негізінде немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда белгіленген заңдастырылған тәртіппен құжаттық түрде тіркейді.

КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 6-бабының талаптарын ескере отырып, Биржа іскерлік қатынастар орнатылғанға дейін клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіруді жүргізеді.

КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 7-бабы 1-тармағының талаптарын ескере отырып, Биржа клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіруді, жасалатын операцияларды қаржыландыру көзі туралы мәліметтерді қажет болған кезде алуды және тіркеуді қоса алғанда, іскерлік қатынастарды тексеруді және операцияларды зерделеуді жүргізеді, сондай-ақ клиенттің тәуекел деңгейін ескере отырып, клиент туралы алынған мәліметтердің анықтығына тексеру жүргізеді:

1) клиент шекті операция (мәміле) жасаған кезде;

2) клиент күдікті операция (мәміле) жасаған (жасауға әрекет жасаған) жағдайларда;

3) клиент ерекше операция (мәміле) жасаған жағдайларда;

4) клиент қылмыстық кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыру типологияларына, схемалары мен тәсілдеріне сәйкес келетін сипаттамалары бар операцияны (мәмілені) жасаған жағдайларда тоқтатылады.

Клиент белгіленген іскерлік қатынастар шеңберінде операция (мәміле) жасаған кезде, егер ол осы тармақтың бірінші бөлігінің 2), 3) және 4) тармақшаларында көзделген жағдайларды, сондай-ақ клиенттің тәуекел деңгейі мен бұрын алынған не қосымша мәліметтер алу қажеттілігін қоспағанда, осындай іскерлік қатынастар орнатылған кезде жүргізілсе, клиентті (оның өкілін)

және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру жүргізілмейді.

Қатысудың бақылау үлесі бар тұлға, бенефициарлық меншік иесі анықталмаған немесе меншік құқығындағы үлес арқылы бақылауды жүзеге асыратын жеке тұлғалар болмаған жағдайда, Биржа бенефициарлық меншік иелерінің жеке басын заңды тұлғаны немесе заңды тұлға құрмаған шетелдік құрылымдарды бақылауды жүзеге асыратын жеке тұлғаның жеке деректерін пайдалана отырып тексереді.

Клиент – заңды тұлғаның, заңды тұлға құрмаған шетелдік құрылымдардың жарғылық капиталына қатысу үлестерінің не орналастырылған (артықшылықты және қоғам сатып алғанды шегергенде) акцияларының жиырма бес пайызынан астамы тікелей немесе жанама түрде тиесілі тұлға заңнамада белгіленген тәртіппен бенефициарлық меншік иесі болып танылады.

Жарғылық капиталға қатысу негізінде бенефициарлық меншік иесін анықтау мүмкін болмаған жағдайда, клиентті өзгеше түрде бақылауды жүзеге асыратын не оның мүддесінде клиент ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жасайтын тұлға бенефициарлық меншік иесі деп танылады.

Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру шеңберінде осы Талаптардың 29-тармағына сәйкес алынған құжаттар мен мәліметтерді Биржа құжаттамалық тіркейді және клиенттің досьесіне енгізеді.

Ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен жасалатын операциялар, оның ішінде қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы құжаттар мен мәліметтер және күдікті операцияларды, сондай-ақ барлық күрделі, ерекше ірі және басқа да ерекше операцияларды Биржа клиентпен іскерлік қатынастардың бүкіл кезеңі ішінде және клиентпен іскерлік қатынастар тоқтатылған күннен бастап кемінде 5 (бес) жыл сақтауға тиіс.

Биржа КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабы 6-тармағының 1) тармақшасын қолданған кезде олар клиенттің досьесіне енгізу (қосу) үшін басқа қаржы мониторингі субъектілерінен клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтерді дереу алады, сондай-ақ сұрау салу бойынша оларға, оның ішінде клиентке (оның өкіліне) және бенефициарлық меншік иесіне тиісті тексеру шараларына субъектілер сүйенетін ақпарат, ақпараттық жүйелерден немесе басқа субъектілердің дерекқорларынан үзінді көшірмелер жататын растайтын құжаттардың көшірмелерін кідіріссіз алады.

Биржа клиенттің досьесін олар IBҚ-ға сәйкес берген тәуекелінің деңгейіне қарай ол туралы мәліметтерді тіркеу арқылы қалыптастырады. Клиентке төмен деңгей берілген жағдайда оған қатысты тиісті тексерудің жеңілдетілген шаралары жүргізіледі және КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабы 3-тармағының 1), 2), 2-1), 2-2) және 4) тармақшаларында көзделген мәліметтер тізбесі тіркеледі.

Клиентке тәуекелдің жоғары деңгейі берілген жағдайда КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабының 5-тармағында көзделген қосымша мәліметтер (салықтық резиденттігі, қызмет түрі және жасалатын операцияларды қаржыландыру көзі туралы мәліметтер) талап етіледі, сондай-ақ КЖ/ТҚҚ туралы Заңда қарастырылған шаралар.

Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін тиісінше тексерудің күшейтілген шаралары КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру тәуекелінің жоғары деңгейі кезінде қолданылады.

Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін тиісінше тексерудің оңайлатылған шаралары КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру тәуекелінің төмен деңгейі кезінде қолданылады.

Клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру процесінде Биржа тізімде және тізбелерде осындай клиенттің (бенефициарлық меншік иесінің) болуына тексеру жүргізеді.

Клиенттің (бенефициарлық меншік иесінің) тізімде және тізбелерде болуын тексеру (тізімге және тізбелерге енгізу) клиенттің тәуекел деңгейіне байланысты емес және оларға өзгерістердің (жаңартулардың) енгізілуіне қарай жүзеге асырылады.

Биржа клиентті (оның өкілін) және бенефициарлық меншік иесін сәйкестендіру процесінде осындай клиенттің (бенефициарлық меншік иесінің) жария лауазымды тұлғаға, оның жұбайына (зайыбына) және жақын туысына тиесілігіне тексеру жүргізіледі.

КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру тәуекелінің жоғары деңгейі бар клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы мәліметтерді жаңарту жарты жылда кемінде 1 (бір) рет

жүзеге асырылады.

Клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы қосымша мәліметтерді жаңарту мерзімділігі және (немесе) алу қажеттілігі клиенттің (клиенттер тобының) тәуекел деңгейі және (немесе) клиент пайдаланатын Биржа қызметтерінің (өнімдерінің) КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне ұшырау дәрежесі ескеріле отырып белгіленеді.

Клиентке іскерлік қатынастарды орнатудан және ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операция жасаудан бас тартылған жағдайда, КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабының 3-тармағының 1), 2), 2-2), 4) және 6) тармақшаларында көзделген шараларды, сондай-ақ ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды тоқтатып қою шараларын қабылдау мүмкін болмаған жағдайда Биржа уәкілетті органдарға ҚМ-1 нысаны бойынша осындай факті туралы хабарлама жібереді.

КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 5-бабы 3-тармағының 6) тармақшасында көзделген шараларды қолдану мүмкін болмаған жағдайда, сондай-ақ клиент жасайтын операцияларды зерделеу процесінде клиент іскерлік қатынастарды КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ мақсатында пайдаланады деген күдік туындаған жағдайда, Биржа клиентпен іскерлік қатынастарды тоқтатуға құқылы. Егер іскерлік қатынастар жоғарыда көрсетілген негіздер бойынша тоқтатылса, Биржа уәкілетті органға ҚМ-1 нысаны бойынша хабарлама жібереді.

5-ТАРАУ. Клиенттердің күрделі, ерекше ірі және басқа да ерекше операцияларын зерделеуді қоса алғанда, клиенттердің операцияларына мониторинг жүргізу және оларды зерделеу бағдарламасы

Клиенттердің күрделі, ерекше ірі және басқа да ерекше операцияларын зерттеуді қоса алғанда, клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерттеу бағдарламасы КЖ/ТҚ Заңының 4-бабының 5-тармағында көрсетілген операцияларды, сондай-ақ КЖ/ТҚ Заңының 10-бабының 2-тармағына сәйкес күмәнді операцияларды анықтау белгілері негізінде жасалған ерекше және күмәнді операциялар тізімін анықтауға бағытталған.

Егер клиентке КЖ/ТҚ жоғары тәуекел деңгейі тағайындалса, Биржа клиенттің осы ұйымдағы операцияны орындағанға дейінгі кезеңде (бірақ бір айдан аспайтын) жүргізген барлық операцияларын қосымша зерттейді, жоспарланған немесе орындалған операциялардың себептерін анықтау мақсатында және одан әрі тексеруді қажет ететін операциялардың сипатын анықтайды.

Клиенттің операциялары зерттелуге жатады:

- КЖ/ТҚ Заңының 4-бабының 4-тармағында көрсетілген негіздер бойынша;
- Егер олардың күмәнді операцияның белгілері болса.

Егер клиентке КЖ/ТҚ төмен тәуекел деңгейі тағайындалса, Биржа клиенттің ағымдағы операциясын зерттейді. Биржаның жауапты қызметкерінің міндетіне кіреді:

- Бұрын алынған және (немесе) клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы қосымша мәліметтерді ПВК-да көрсетілген жағдайларда жаңарту;
- Шекті, ерекше және күмәнді операциялар туралы мәліметтерді анықтау және сипаттау механизмі;
- Биржаның атқарушы органы бекіткен жеке бұйрықпен белгіленген тәртіп, негіздер және мерзімдерде клиенттің операциясын саралау туралы шешім қабылдау;
- Клиенттің операциясын жүргізуден бас тарту туралы шешім қабылдау (клиенттің, бенефициарлық меншік иесінің Тізімде болуы байланысты бас тартуды қоспағанда), сондай-ақ клиентпен іскерлік қатынастарды тоқтату;
- Тізімде және Тізілімдерде орналасқан клиенттер мен бенефициарлық меншік иелерін анықтау, сондай-ақ мұндай клиенттермен ақша және (немесе) басқа мүлікпен операцияларды жүргізуден бас тарту, мұндай клиенттерге қызмет көрсетуден бас тарту немесе онымен іскерлік қатынастарды тоқтату;
- Шектік және күмәнді операцияларды, Тізімдердегі және Тізілімдердегі клиенттерді анықтаған кезде Биржаның атқарушы органын хабардар ету;
- Қызмет көрсетуге қабылданған, мемлекеттік лауазымды тұлғалар, олардың жұбайы және жақын туыстары, сондай-ақ бенефициарлық меншік иелері болып табылатын клиенттердің қаржылық операцияларын күшейтілген үздіксіз мониторинг жүргізу, олардың жүзеге асырылу нысаны мен сомасына қарамастан, олардың көздері ақшалай

қаражаттың шығу тегі;

- Клиентке және оның операцияларына қатысты шаралар қабылдау, егер клиент жүйелі түрде және (немесе) айтарлықтай көлемде ерекше және (немесе) күмәнді операциялар жасаса;

Биржа жылына бір рет барлық шектік, ерекше, күмәнді операциялардың және КЖ/ТҚ типологияларына, схемаларына және заңдастыру тәсілдеріне сәйкес келетін сипаттамалары бар операциялардың мақсаттары мен негіздерін анықтауға бағытталған іс-шаралар жүргізеді.

Сонымен қатар, клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерттеу нәтижелері Биржаның қызметтері КЖ/ТҚ тәуекелдеріне ұшырау деңгейін жыл сайын бағалау, сондай-ақ клиенттердің тәуекел деңгейлерін қайта қарау үшін пайдаланылады. Клиенттің операцияларын мониторингтеу және зерттеу бағдарламасы аясында алынған мәліметтер клиенттің досьесіне енгізіледі және (немесе) клиентпен іскерлік қатынастардың барлық кезеңінде және операция жасалғаннан кейін кемінде 5 (бес) жыл бойы Биржада сақталады.

ҚЖ/ТҚ Заңының 4-бабының 1, 2, 3 және 5-тармақтарында көрсетілген клиенттердің операциялары туралы мәліметтер мен ақпараттар мониторинг нәтижесінде анықталған мәліметтер мен ақпараттар уәкілетті органға ФМ-1 нысаны бойынша орыс тілінде ұсынылады.

Биржа клиенттің операциясын күмәнді деп тану (танбау) туралы шешімді операцияны жүргізетін клиенттің (оның өкілінің) және бенефициарлық меншік иесінің мәртебесі мен қызметін сипаттайтын қолда бар мәліметтер мен құжаттар, сондай-ақ қаржылық-шаруашылық қызметі, қаржылық жағдайы және клиенттің іскерлік беделі туралы ақпарат негізінде қабылдайды.

Қаржы мониторингі субъектілерінің қаржы мониторингін жүргізуге жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпараттарды ұсыну қағидаларына және күмәнді операцияларды анықтау белгілеріне сәйкес, Қазақстан Республикасы Қаржы мониторингі агенттігінің төрағасының 2022 жылғы 22 ақпандағы № 13 бұйрығымен бекітілген, Биржа келесі белгілер болған жағдайда клиенттердің операциясын күмәнді деп таниды:

- 1) Биржалық/стандартталмаған тауарды сатып алу/сату операциясы нарықтық бағадан айтарлықтай ауытқу болған жағдайда;
- 2) Саудаға тек екі қатысушының қатысуымен операциялар, мұнда біреуі әрдайым жеңімпаз болады;
- 3) Клиенттің немесе оның нұсқауы бойынша бір бенефициарлық меншік иесінің сатып алушының және/немесе сатушының нәтижесінде мәміле жасау;
- 4) Экономикалық мағынасы және/немесе айқын заңдылығы жоқ тауарлар мен/немесе қызметтер бойынша мәмілелер;
- 5) Клиенттің ірі сомаға бір реттік мәміле жасауы, оның қызметі мұндай ақша айналымын болжай алмайды;
- 6) Биржалық/стандартталмаған тауарды сатып алу/сату операциялары нарықтық бағадан плюс/минус 30 пайыз ауытқығанда;

Бұл ретте операцияны жасау уақыты мен оны күмәнді деп тану арасындағы айырмашылық қаржы мониторингі субъектісінің ішкі бақылау қағидаларына сәйкес клиенттің операциясын зерттеу жиілігін анықтайтын уақыт аралығынан аспауы тиіс.

Міндетті зерттеуге жататын операция туралы хабарлама Биржа уәкілетті органға мұндай операцияны электрондық түрде байланыс арналары арқылы танылған күннен кейінгі келесі жұмыс күнінен кешіктірмей жіберіледі.

Клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерделеу бағдарламасы мыналарды қамтиды:

1) КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 10-бабының 2-тармағына сәйкес уәкілетті орган бекітетін, сондай-ақ Биржа дербес әзірлеген күдікті операцияларды айқындау белгілері негізінде жасалған ерекше және күдікті операциялар белгілерінің тізбесі;

2) КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 4-бабының 5-тармағына сәйкес уәкілетті орган бекіткен КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру типологияларына, схемалары мен тәсілдеріне сәйкес сипаттамалары бар клиенттің операцияларын анықтау рәсімін қамтиды;

3) клиент жүйелі түрде және (немесе) елеулі көлемде әдеттен тыс және (немесе) күдікті операцияларды жүзеге асырған жағдайда, клиент пен оның операцияларына қатысты Биржа қабылдайтын шараларды қолдану тәртібі және сипаттау;

4) жария лауазымды тұлғалар, олардың жұбайы (зайыбы) және жақын туыстары болып

табылатын, сондай-ақ, олардың жүзеге асырылу нысанына және ақша қаражатының және (немесе) осындай клиенттердің басқа меншігінің шығу көзін анықтауды қоса алғанда, олар жасалған не жасалуы мүмкін сомасына қарамастан көрсетілген тұлғалар бенефициарлық меншік иелері болып табылатын клиенттерге қызмет көрсетуге қабылданған қаржылық операциялардың тұрақты күшейтілген мониторингін жүзеге асыру тәртібі.

Биржа жауапты қызметкерді не КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚКІ бойынша бөлімше қызметкерлерін тағайындаған жағдайда, клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерделеу бағдарламасы қосымша қамтиды, бірақ онымен шектелмейді:

1) осы талаптарда көзделген жағдайларда клиент (оның өкілі) және бенефициарлық меншік иесі туралы бұрын алынған және (немесе) қосымша мәліметтерді жаңарту бойынша Биржаның бөлімшелері (қызметкерлері) арасында міндеттерді бөлу;

2) шектік, ерекше және күдікті операциялар туралы мәліметтерді анықтау және бөлімшелер (қызметкерлер) арасында беру бойынша Биржаның бөлімшелері (қызметкерлері) арасындағы міндеттерді бөлу;

3) шекті, ерекше және күдікті операциялар анықталған кезде Биржа бөлімшелерінің өзара іс-қимыл тетігінің сипаттамасы;

4) жауапты қызметкердің клиент операциясының біліктілігі туралы шешім қабылдау тәртібі, негіздері және мерзімі;

5) клиенттің операциясын жүргізуден бас тарту туралы (клиенттің, бенефициарлық меншік иесінің Тізбеде болуына байланысты бас тартуды қоспағанда), сондай-ақ клиентпен іскерлік қатынастарды тоқтату туралы шешім қабылдау бойынша бөлімшелердің (қызметкерлердің) өзара іс-қимыл жасау тәртібі;

6) тізімде және тізбелерде тұрған клиенттерді және бенефициарлық меншік иелерін анықтау бойынша, сондай-ақ осындай клиенттерді ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар жүргізуден бас тарту, осындай клиенттерге қызмет көрсету не онымен іскерлік қатынастарды тоқтату бойынша Биржа бөлімшелерінің (қызметкерлерінің) өзара іс-қимыл жасау тәртібі;

7) субъектінің басшылыққа шекті және күдікті операцияның, тізімнен және Тізбелерден клиенттерді анықтау туралы ақпарат беру тәртібі (қажет болған кезде).

Клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерделеу бағдарламасының шеңберінде Биржа КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастырудың типологияларына, схемаларына және тәсілдеріне сәйкес келетін сипаттамалары бар барлық шекті, ерекше, күдікті операциялар мен операциялардың мақсаттары мен негіздерін белгілеуге бағытталған іс-шараларды жүргізеді.

Клиенттердің операцияларын мониторингтеу және зерделеу нәтижелері Биржа қызметтерінің КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ тәуекелдеріне ұшырау дәрежесін жыл сайын бағалау үшін, сондай-ақ клиенттердің тәуекелдер деңгейлерін қайта қарау үшін пайдаланылады.

Клиенттің операцияларын мониторингтеу және зерделеу бағдарламасын іске асыру шеңберінде алынған мәліметтер клиенттің досьесіне енгізіледі және (немесе) Биржада клиентпен іскерлік қатынастардың барлық кезеңі ішінде және операция жасалғаннан кейін кемінде 5 (бес) жыл сақталады.

Клиент операцияларын зерделеу жиілігін клиенттің тәуекел деңгейін және (немесе) клиент пайдаланатын Биржа қызметтерінің КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру тәуекелдеріне ұшырау дәрежесін, клиенттің операция (операцияларды) жасауын (жасауға әрекет жасауын) ескере отырып, сондай-ақ КЖ/ТҚҚ туралы Заңның 4-бабының 5-тармағына сәйкес уәкілетті орган бекітетін КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыру типологияларын, схемалары мен тәсілдерін ескере отырып айқындайды.

Клиентке тәуекелдің жоғары деңгейі берілген жағдайда, сондай-ақ клиент күдікті операция жасаған жағдайда Биржа клиент жүргізетін (жүргізген) операцияларды субъект айқындайтын операцияны жүргізгенге дейінгі кезеңде, бірақ бір айдан аспайтын мерзімде зерделейді.

Егер осы Талаптардың 22-тармағында көрсетілген операцияларды зерделеу нәтижелері бойынша субъектілерде клиенттің операциялары КЖ/ТҚ/ЖҚҚТҚ заңдастыруға байланысты деп пайымдауға негіз болған жағдайда клиенттің операциялары күдікті деп танылады.

Биржа клиент операциясын күдікті операция ретінде тану (танымау) туралы шешімді

клиенттің (оның өкілінің) және операцияны жүзеге асыратын бенефициарлық меншік иесінің мәртебесі мен қызметін сипаттайтын өзінің иелігіндегі мәліметтер мен құжаттардың, сондай-ақ клиенттің қаржы-шаруашылық қызметі, қаржылық жағдайы және іскерлік беделі туралы ақпараттың негізінде дербес қабылдайды.

Бұл ретте операцияны жасау уақыты мен осындай операцияны күдікті деп тану уақыты арасындағы айырма Субъектінің ІБҚ-на сәйкес клиенттің операциясын зерделеу жиілігін айқындайтын уақыт аралығынан аспауға тиіс.

Биржа уәкілетті органға бөлінген байланыс арналары арқылы электрондық тәсілмен тиісті шешім қабылдаған (іс-әрекет жасаған) күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен күдікті операция жасалғаны туралы хабарламалар ұсынады.

Биржа ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен жасалған, олар жүргізілгенге дейін күдікті деп танылмаған операциялар туралы хабарларды операция күдікті деп танылғаннан кейін жиырма төрт сағаттан кешіктірмей уәкілетті органға ұсынады.

6-ТАРАУ. ҚЖ/ТҚ саласында қызметкерлерді даярлау және оқыту бағдарламасы

ҚЖ/ТҚҚ туралы Заңның 11-бабының 8-тармағына сәйкес ҚЖ/ТҚ саласында даярлау және оқыту бағдарламасы (бұдан әрі – Оқыту бағдарламасы) уәкілетті орган қаржы мониторингі Биржаның ҚЖ/ТҚҚ туралы заңнамасын сақтауына мемлекеттік бақылауды өз құзыреті шегінде жүзеге асыратын мемлекеттік органдармен келісу бойынша бекітілген қаржы мониторингі ҚЖ/ТҚ саласында даярлау және оқыту бойынша қойылатын талаптарға сәйкес әзірленеді.

Оқу бағдарламасына мыналар кіреді:

- 1) қызметкерлерді оқыту тәртібі, оған оқу тақырыбы, әдістері, өткізу мерзімдері және оқытуды өткізуге жауапты бөлімше (тұлға) кіреді;
- 2) Биржаның (бар болса) оқудан өтетін қызметкерлері бөлімшелерінің (қызметкерлерінің) тізімі;
- 3) оқыту нәтижелерін сақтау тәртібі мен формалары;
- 4) ҚЖ/ТҚ мәселелері бойынша қызметкерлердің білімін тексеру тәртібі мен формалары.